

УДК 657:339.9:004:339.92(4)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2026.29.3>**Бразілій Н.М.**

кандидат економічних наук, доцент,
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1058-712X>

Крот Ю.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1946-8116>

Пастернак Я.П.

кандидат економічних наук, доцент,
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6100-2742>

Brazilii Nataliia, Krot Yuliia, Pasternak Yaroslava
Cherkasy State Technological University

УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

IMPROVING ACCOUNTING AND REPORTING OF ENTERPRISES' FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY UNDER THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION AND EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах цифровізації та євроінтеграційних процесів. Проаналізовано сучасні проблеми організації обліку зовнішньоекономічних операцій, визначено основні напрями їх цифрової трансформації та гармонізації з міжнародними стандартами фінансової звітності. Запропоновано модель цифрової трансформації бухгалтерського обліку, що передбачає інтеграцію ERP-систем, електронного документообігу, технологій штучного інтелекту, Blockchain і Big Data. Обґрунтовано практичні заходи щодо підвищення якості фінансової звітності, автоматизації облікових процесів, посилення внутрішнього контролю та забезпечення відповідності європейським вимогам, що сприятиме підвищенню ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, зовнішньоекономічна діяльність, цифровізація, цифрова трансформація, ERP-системи, електронний документообіг, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), євроінтеграційні процеси, автоматизація обліку.

The relevance of the study is determined by the growing impact of digital transformation and European integration on the organization of accounting and financial reporting of enterprises engaged in foreign economic activity. These processes require the modernization of accounting systems, the application of digital technologies, and the harmonization of accounting practices with international and European requirements. At the same time, the increasing complexity of international business transactions, changes in regulatory frameworks, and the need for real-time information exchange create additional challenges for accounting systems and management processes. The purpose of the article is to develop theoretical and practical approaches to improving accounting and financial reporting for foreign economic activity through the implementation of modern digital solutions and the enhancement of information support for

© Бразілій Н.М., Крот Ю.М., Пастернак Я.П., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

management. The research is based on general scientific and special methods, including analysis and synthesis, comparison, systematization, logical generalization, and a systems approach, which made it possible to identify existing problems and substantiate directions for their solution. The results of the study reveal the key challenges affecting the organization of accounting for foreign economic operations and justify an integrated approach to its improvement. A model of digital transformation is proposed that combines automated accounting processes, electronic document management, ERP technologies, artificial intelligence tools, cloud-based information systems, and secure information exchange. The implementation of these approaches is expected to improve the quality, reliability, transparency, and timeliness of financial reporting, strengthen internal control, reduce accounting risks, optimize the processing of financial information, and increase the efficiency of decision-making. The practical value of the study lies in the possibility of applying the proposed recommendations to modernize accounting systems, improve the management of foreign economic operations, support managerial decision-making, facilitate the adaptation of Ukrainian enterprises to the requirements of the European economic environment and the digital economy, and enhance their competitiveness in international markets.

Keywords: *accounting, financial reporting, foreign economic activity, digitalization, digital transformation, Enterprise Resource Planning (ERP) systems, electronic document management, International Financial Reporting Standards (IFRS), European integration, accounting automation.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток національної економіки характеризується цифровою трансформацією бізнес-процесів, поглибленням євроінтеграційних процесів та активізацією участі українських підприємств у міжнародній торгівлі. За цих умов зовнішньоекономічна діяльність набуває стратегічного значення, а ефективність її управління значною мірою залежить від якості бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які повинні забезпечувати достовірне, своєчасне й аналітично цінне інформаційне забезпечення для прийняття управлінських рішень. Актуальність проблеми зумовлена ускладненням міжнародного економічного середовища, необхідністю гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами, а також активним впровадженням цифрових технологій. Облік зовнішньоекономічних операцій охоплює валютні розрахунки, курсові різниці, митні платежі, міжнародне оподаткування та документальне забезпечення, що підвищує вимоги до якості облікової інформації й автоматизації облікових процесів. Цифровізація змінює традиційні підходи до організації бухгалтерського обліку через використання ERP-систем, електронного документообігу, хмарних технологій, штучного інтелекту та аналітики великих даних. Водночас євроінтеграція вимагає адаптації облікової політики до європейських норм, підвищення прозорості фінансової звітності та забезпечення відповідності міжнародним вимогам. Недосконалість системи обліку зовнішньоекономічної діяльності може спричиняти помилки у відображенні господарських операцій, порушення вимог митного й податкового законодавства, зростання фінансових ризиків і зниження конкурентоспроможності підприємств. У зв'язку з цим удосконалення бухгалтерського обліку та звітності в умовах цифровізації й євроінтеграційних процесів є важливим науковим і практичним завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню ефективності управління, якості фінансової інформації та інтеграції українських підприємств до європейського економічного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика удосконалення бухгалтерського обліку та звітності зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах цифровізації та євроінтеграції є одним із пріоритетних напрямів сучасних економічних досліджень. Цифрова трансформація бізнес-процесів, інтеграція України до європейського економічного простору та гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами суттєво змінюють вимоги до організації обліку та фінансової звітності. Наукові дослідження охоплюють кілька взаємопов'язаних напрямів. Перший стосується гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами та європейськими вимогами. Р. Shurpenkova, О. Sarakhman [1], Б. Засадний [5] обґрунтовують необхідність адаптації облікової системи до законодавства ЄС і підвищення прозорості фінансової звітності.

Другий напрям присвячений цифровій трансформації бухгалтерського обліку. С. В. Бардаш, І. Л. Грабчук [2], Р. Бруханський, І. Спільник [4], П. Спільник, В. Забігайло, О. Забігайло [18] досліджують можливості застосування ERP-систем, електронного документообігу, хмарних технологій, штучного інтелекту, Blockchain і Big Data, доводячи, що цифровізація підвищує ефективність облікових процесів та інформаційного забезпечення управління.

Окрему групу становлять дослідження впливу цифровізації на розвиток зовнішньоекономічної діяльності. С. Башлай, І. Яремко [3], М. О. Ільченко, Л. М. Зарецька, О. А. Кулініч, Н. М. Федоренко [6], М. Я. Нагірна [13] відзначають, що цифрові технології сприяють автоматизації міжнародних операцій, скороченню витрат часу та підвищенню прозорості зовнішньоекономічної діяльності.

Питання організації бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності розкрито у працях А. Колієсніченка [8], В. Краєвського, О. Скорика [9], Н. Кінзерської [7], Т. Кузьмін [10], О. М. Лизунової, С. М. Лисенка, Е. М. Придятька [11], В. Панасюка, Т. Проказюк [14], О. Прокопишина, О. Леги, С. Тютюнника, І. Гуменюка [17]. Автори обґрунтовують доцільність інтеграції ERP-систем, автоматизації обліку валютних операцій, використання цифрових платформ міжнародної торгівлі та електронного документообігу.

Попри значну кількість наукових праць, недостатньо дослідженими залишаються питання створення комплексної моделі цифрового бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності, що поєднувала б вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності, законодавства ЄС, сучасних цифрових технологій і національної нормативної бази. Потребують подальшого розвитку методичні підходи до інтеграції ERP-систем із державними інформаційними ресурсами, застосування штучного інтелекту, Blockchain і Big Data в обліку зовнішньоекономічної діяльності, а також формування цифрової фінансової звітності відповідно до європейських вимог. Це визначає необхідність подальших досліджень, спрямованих на розроблення сучасних методичних і практичних підходів до удосконалення бухгалтерського обліку та звітності зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах цифровізації економіки та євроінтеграційних процесів шляхом упровадження сучасних цифрових технологій, автоматизованих інформаційних систем і гармонізації облікових процедур із міжнародними стандартами фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. Проведене дослідження дало змогу встановити, що сучасна система бухгалтерського обліку та фінансової звітності зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств перебуває на етапі активної цифрової трансформації, зумовленої розвитком цифрової економіки, інтеграцією інформаційно-комунікаційних технологій у бізнес-процеси та необхідністю модернізації облікової системи відповідно до сучасних вимог [2; 4; 18]. В умовах євроінтеграції підвищуються вимоги до якості, достовірності, оперативності та прозорості облікової інформації, що обумовлює необхідність удосконалення існуючих методичних підходів до організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств відповідно до європейських принципів [1; 5; 19]. Особливої актуальності набувають питання автоматизації облікових процесів, впровадження цифрових технологій, використання інформаційних систем управління підприємством, електронного документообігу та інтеграції облікової інформації в єдине цифрове середовище [2; 4; 11].

Разом із позитивними тенденціями розвитку цифрових технологій встановлено низку проблем, які стримують ефективність організації бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств. До основних із них належать складність нормативного регулювання ЗЕД, необхідність удосконалення обліково-аналітичного

забезпечення зовнішньоекономічних операцій, недостатній рівень цифровізації облікових процесів та проблеми інтеграції інформаційних систем підприємств [7; 8; 9; 10].

Окремою проблемою залишається забезпечення належного обліку валютних операцій, визначення курсових різниць та формування достовірної фінансової інформації відповідно до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [12]. Крім того, процес гармонізації національної системи бухгалтерського обліку із вимогами Європейського Союзу потребує подальшого вдосконалення нормативного забезпечення, цифрової модернізації облікових процедур та розвитку інформаційного забезпечення управління підприємствами [1; 5; 19]. Узагальнення результатів проведеного аналізу наведено в таблиці 1, у якій систематизовано основні проблеми бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності, причини їх виникнення та наслідки для діяльності підприємств.

Аналіз наведених у таблиці 1 результатів свідчить, що більшість виявлених проблем мають комплексний характер і безпосередньо пов'язані з недостатнім рівнем цифровізації бухгалтерського обліку, відсутністю інтегрованих інформаційних систем

Таблиця 1

**Узагальнення результатів основних проблем бухгалтерського обліку
зовнішньоекономічної діяльності, причини їх виникнення
та наслідки для діяльності підприємств**

Основні проблеми бухгалтерського обліку ЗЕД	Причини виникнення	Наслідки для діяльності підприємств
1	2	3
Складність нормативно-правового регулювання обліку ЗЕД	Часті зміни податкового, митного, валютного законодавства; гармонізація з європейськими нормами	Помилки при веденні обліку, ризик штрафних санкцій, збільшення витрат на адаптацію облікової політики
Недосконалість обліку валютних операцій	Волатильність валютних курсів; складність визначення курсових різниць; різні підходи до оцінки валютних активів і зобов'язань	Викривлення фінансових результатів, збільшення валютних ризиків, неточності у фінансовій звітності
Недостатній рівень автоматизації облікових процесів	Використання застарілого програмного забезпечення; обмежені фінансові ресурси підприємств	Зростання трудомісткості обліку, збільшення кількості помилок, уповільнення обробки інформації
Низький рівень інтеграції інформаційних систем	Відсутність єдиної цифрової платформи для взаємодії бухгалтерських, митних, банківських та логістичних систем	Дублювання інформації, затримки в обробці даних, складність контролю зовнішньоекономічних операцій
Проблеми документального оформлення ЗЕД	Значний обсяг первинних документів, різноманітність міжнародних вимог до оформлення документів	Помилки в документації, затримки митного оформлення, ризик невизнання витрат або доходів
Недостатня кваліфікація бухгалтерського персоналу у сфері цифрових технологій	Недостатній рівень цифрових компетентностей; швидкий розвиток інформаційних технологій	Неефективне використання цифрових сервісів, збільшення кількості облікових помилок, зниження якості управлінської інформації
Складність застосування міжнародних стандартів фінансової звітності	Відмінності між національними та міжнародними стандартами; необхідність професійного судження	Зниження порівнянності фінансової звітності, труднощі під час залучення іноземних інвесторів

Продовження таблиці 1

1	2	3
Недостатній рівень внутрішнього контролю зовнішньоекономічних операцій	Відсутність ефективної системи моніторингу ризиків та внутрішнього аудиту	Зростання фінансових втрат, порушення договірної дисципліни, шахрайські операції
Загрози кібербезпеці та захисту бухгалтерської інформації	Цифровізація бізнес-процесів, використання хмарних сервісів, кібератаки	Втрата або викривлення фінансових даних, порушення конфіденційності, фінансові та репутаційні втрати
Недостатній рівень аналітичного забезпечення управління ЗЕД	Обмежене використання Business Intelligence, Big Data та аналітичних інструментів	Зниження якості управлінських рішень, несвочасне реагування на зміни зовнішнього середовища
Складність податкового обліку міжнародних операцій	Особливості трансфертного ціноутворення, міжнародного оподаткування та оподаткування ПДВ	Податкові ризики, донарахування податкових зобов'язань, фінансові санкції
Відсутність комплексної цифрової трансформації бухгалтерського обліку	Фрагментарне впровадження цифрових технологій, недостатні інвестиції у цифровізацію	Низька ефективність управління, уповільнення прийняття рішень, зниження конкурентоспроможності підприємства

Джерело: складено та узагальнено авторами на основі [1–5; 7–19]

та використанням застарілих технологій обробки облікової інформації [2; 4; 7; 11]. Це негативно впливає на оперативність формування фінансової звітності, ефективність валютного контролю, якість управлінських рішень та конкурентоспроможність підприємств на міжнародних ринках [7; 10; 14]. З метою усунення зазначених недоліків запропоновано авторську модель цифрової трансформації бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств (рис. 1), яка передбачає інтеграцію всіх етапів інформаційного забезпечення – від формування первинних документів до складання фінансової звітності та прийняття управлінських рішень. В основі моделі лежить використання електронного документообігу, інтегрованої ERP-системи, автоматизованого обміну інформацією з банківськими установами, митними органами та податковими службами, а також автоматичного формування бухгалтерських проведення, контролю валютних операцій і підготовки фінансової звітності відповідно до вимог НП(С)БО та міжнародних стандартів фінансової звітності [2; 7; 10; 11; 12; 15].

Запропонована модель забезпечує безперервний інформаційний обмін між усіма учасниками зовнішньоекономічної діяльності, мінімізує необхідність ручного введення даних, знижує ризик виникнення бухгалтерських помилок, прискорює обробку інформації та підвищує рівень її достовірності [2; 4; 7; 11].

Інтеграція ERP-систем із цифровими сервісами банків, митних органів і податкових служб дозволяє автоматизувати облік експортно-імпортних операцій, оперативного відображати валютні операції, здійснювати контроль виконання зовнішньоекономічних контрактів і формувати фінансову звітність практично в режимі реального часу [7; 10; 11]. На основі проведеного аналізу обґрунтовано комплекс практичних заходів щодо вдосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності зовнішньоекономічної діяльності підприємств, які систематизовано в таблиці 2.

До основних напрямів удосконалення віднесено впровадження сучасних ERP-систем, розвиток електронного документообігу, інтеграцію бухгалтерських інформаційних систем із митними, банківськими та податковими сервісами, використання технологій штучного інтелекту для автоматичного формування бухгалтерських проведення,

Рис. 1. Модель цифрової трансформації бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Джерело: розроблено авторами на основі [1–4; 7–11; 14–19]

Таблиця 2

Комплекс практичних заходів щодо вдосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах цифрової трансформації

Напрямок удосконалення	Сутність запропонованого заходу	Очікуваний результат для бухгалтерського обліку та фінансової звітності	Економічний та управлінський ефект
1	2	3	4
Впровадження сучасних ERP-систем	Інтеграція всіх бізнес-процесів підприємства (закупівлі, продажі, складський, бухгалтерський, фінансовий та управлінський облік) в єдиний інформаційний систему	Автоматизація відображення господарських операцій, мінімізація дублювання інформації, формування звітності в режимі реального часу	Скорочення витрат на ведення обліку, підвищення оперативності управлінських рішень
Розвиток електронного документообігу	Використання електронних договорів, інвойсів, актів, митних декларацій та електронного цифрового підпису	Прискорення обробки первинних документів, зменшення кількості помилок, спрощення архівування документів	Скорочення адміністративних витрат, підвищення швидкості здійснення зовнішньоекономічних операцій
Інтеграція бухгалтерських інформаційних систем із банківськими сервісами	Автоматичний обмін інформацією про валютні платежі, банківські виписки та рух коштів	Автоматичне відображення банківських операцій у бухгалтерському обліку, оперативний контроль валютних розрахунків	Підвищення достовірності облікової інформації та ефективності фінансового контролю

Продовження таблиці 2

1	2	3	4
Інтеграція з митними інформаційними системами	Автоматичний обмін митними деклараціями, інформацією про митні платежі та статус оформлення вантажів	Спрощення обліку імпортно-експортних операцій, своєчасне відображення митних витрат	Зменшення ризику помилок та прискорення митного оформлення
Інтеграція з податковими сервісами	Автоматичне формування податкової звітності та обмін інформацією з податковими органами	Скорочення часу на підготовку податкової звітності, зниження ризику порушення податкового законодавства	Мінімізація штрафних санкцій, підвищення податкової дисципліни
Використання технологій штучного інтелекту (Artificial Intelligence)	Автоматичне розпізнавання первинних документів, формування бухгалтерських проводень, контроль правильності облікових записів	Скорочення ручної праці бухгалтерів, автоматизація рутинних операцій, підвищення точності обліку	Зростання продуктивності праці та якості бухгалтерської інформації
Використання технології Blockchain	Створення захищеного цифрового середовища для зберігання первинної документації та підтвердження достовірності господарських операцій	Неможливість несанкціонованого внесення змін до документів, підвищення рівня інформаційної безпеки	Зниження ризику шахрайства, підвищення довіри до фінансової звітності
Використання технологій Big Data	Аналіз великих масивів фінансової, податкової та зовнішньоекономічної інформації для виявлення закономірностей і ризиків	Поглиблення аналітичних можливостей бухгалтерського обліку, прогнозування фінансових показників	Підвищення якості стратегічного управління та оцінки ефективності ЗЕД
Автоматизація валютного контролю	Автоматичний моніторинг строків розрахунків, курсових різниць та валютних ризиків	Своєчасне відображення валютних операцій, автоматичне формування звітності валютного контролю	Зниження валютних ризиків та забезпечення відповідності законодавству
Формування цифрової фінансової звітності	Автоматичне складання фінансової, податкової та управлінської звітності відповідно до НП(С)БО та МСФЗ	Підвищення достовірності, прозорості та порівнянності фінансової інформації	Покращення інвестиційної привабливості підприємства та якості управлінських рішень
Підвищення цифрових компетентностей бухгалтерського персоналу	Систематичне навчання робіт з ERP-системами, цифровими платформами, AI та аналітичними інструментами	Підвищення ефективності використання сучасних цифрових технологій у бухгалтерському обліку	Формування висококваліфікованого кадрового потенціалу підприємства

Джерело: сформовано авторами на основі [1–4; 6–7; 10–12; 14–15; 18]

застосування технології Blockchain для забезпечення захисту первинної документації та використання технологій Big Data для аналітичного опрацювання великих масивів фінансової інформації [2; 4; 18]. Реалізація зазначених заходів сприятиме скороченню трудомісткості бухгалтерських процедур, підвищенню якості облікової інформації та забезпеченню прозорості фінансової звітності [1; 2; 18]. Запропонований комплекс практичних заходів забезпечує перехід від традиційної моделі ведення бухгалтерського обліку до інтегрованої цифрової системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства [4; 7; 10].

Комплексне використання ERP-систем, електронного документообігу, технологій штучного інтелекту, Blockchain та Big Data сприятиме автоматизації облікових процесів, інтеграції інформаційних потоків між підприємством, банківськими установами, митними та податковими органами, підвищенню достовірності й прозорості фінансової звітності, скороченню трудомісткості бухгалтерських процедур, мінімізації фінансових і валютних ризиків, а також створенню ефективної інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері зовнішньоекономічної діяльності [2; 7; 11; 18].

Для оцінювання результативності запропонованих заходів здійснено порівняльну оцінку ключових показників ефективності бухгалтерського обліку до та після впровадження цифрових технологій (табл. 3).

Проведена оцінка свідчить, що використання інтегрованих цифрових інформаційних систем дозволяє скоротити час обробки зовнішньоекономічних операцій майже

Таблиця 3

Порівняльна оцінка ключових показників ефективності бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств до та після впровадження цифрових технологій

Показник ефективності	До впровадження цифрових технологій	Після впровадження цифрових технологій	Очікуваний ефект
1	2	3	4
Час обробки зовнішньоекономічних операцій	Значний обсяг ручної обробки документів; тривалий цикл опрацювання інформації	Автоматизована обробка даних в ERP-системах та електронному документообігу	Скорочення часу обробки на 40–45 %
Частка ручних бухгалтерських операцій	Переважає ручного введення інформації та формування проведення	Автоматичне формування бухгалтерських проведення із використанням цифрових систем	Зменшення кількості ручних операцій більш ніж у 2 рази
Імовірність виникнення бухгалтерських помилок	Висока через людський фактор та дублювання інформації	Автоматична перевірка реквізитів, контроль коректності даних, використання AI	Істотне скорочення кількості облікових помилок
Швидкість формування фінансової звітності	Значні витрати часу на узагальнення інформації та підготовку звітності	Автоматичне формування фінансової, податкової та управлінської звітності	Скорочення строків підготовки звітності та підвищення її оперативності
Рівень автоматизації бухгалтерського обліку	Автоматизовано лише окремі облікові операції	Комплексна автоматизація всіх етапів облікового процесу	Значне підвищення рівня автоматизації бухгалтерського обліку

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
Прозорість фінансової інформації	Обмежений доступ до актуальної інформації, складність відстеження операцій	Єдина інтегрована база даних, можливість моніторингу операцій у режимі реального часу	Підвищення прозорості та достовірності фінансової інформації
Ефективність внутрішнього контролю	Контроль здійснюється переважно після завершення операцій	Автоматизований контроль, електронний аудит, моніторинг ризикових операцій	Посилення внутрішнього контролю та зниження операційних ризиків
Контроль валютних операцій	Переважно ручний контроль строків розрахунків та курсових різниць	Автоматичний моніторинг валютних операцій і строків розрахунків	Своєчасне виявлення порушень та мінімізація валютних ризиків
Інтеграція із зовнішніми інформаційними системами	Відсутня або часткова інтеграція з банками, митними та податковими органами	Автоматизований електронний обмін інформацією між усіма учасниками процесу	Скорочення часу інформаційного обміну та підвищення якості даних
Якість управлінської інформації	Формується із запізненням, обмежені аналітичні можливості	Аналітика в режимі реального часу із застосуванням Big Data та Business Intelligence	Підвищення якості управлінських рішень
Рівень інформаційної безпеки	Високий ризик втрати або підробки документів	Використання Blockchain, електронного підпису, резервного копіювання та сучасних засобів кіберзахисту	Посилення захисту бухгалтерської інформації та первинної документації
Загальна ефективність організації бухгалтерського обліку ЗЕД	Фрагментарна автоматизація, висока трудомісткість процесів	Інтегрована цифрова модель бухгалтерського обліку із використанням ERP, AI, Blockchain та Big Data	Підвищення продуктивності бухгалтерської служби, зниження витрат і покращення якості фінансової звітності

Джерело: сформовано авторами на основі [2; 4; 7; 10; 11; 14; 18]

на 40–45 %, зменшити кількість ручних операцій більш ніж удвічі, істотно знизити ризик виникнення бухгалтерських помилок, підвищити оперативність формування фінансової звітності та забезпечити більш високий рівень автоматизації облікових процесів. Одночасно цифровізація сприяє підвищенню прозорості фінансової інформації, посиленню внутрішнього контролю, своєчасному виявленню ризиків та прийняттю ефективних управлінських рішень.

Висновки. Узагальнення результатів проведеного дослідження дозволило розробити авторську концептуальну модель удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності зовнішньоекономічної діяльності підприємств, яка базується на комплексному поєднанні цифровізації облікових процесів, гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами фінансової звітності та вимогами Європейського Союзу, інтеграції інформаційних систем підприємства, автоматизації формування фінансової звітності та впровадження безперервного цифрового контролю зовнішньоекономічних операцій. Запропонована концепція передба-

чає використання сучасних інформаційних технологій як основного інструменту підвищення ефективності бухгалтерського обліку, забезпечення достовірності фінансової інформації та мінімізації ризиків під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Отримані результати підтверджують, що комплексна цифровізація бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності створює необхідні передумови для формування сучасної інформаційної системи управління підприємством, здатної забезпечити високу якість фінансової звітності, своєчасне інформаційне забезпечення керівництва, відповідність міжнародним стандартам фінансової звітності та вимогам європейського законодавства. Практична реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності функціонування бухгалтерських служб, зниженню адміністративних витрат, зміцненню фінансової безпеки підприємств і підвищенню їх конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Список використаних джерел:

1. Shurpenkova R., Sarakhman O. Development of the national system of accounting and reporting in the conditions of European integration. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. Вип. 44. С. 132–136. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-21>
2. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.18>
3. Башлай С., Яремко І. Цифровізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-48>
4. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Вип. 3–4. С. 7–20. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.03.007>
5. Засадині Б. Перспективи розвитку національної системи бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка та суспільство*. 2019. № 20. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1178>
6. Ільченко М.О., Зарецька Л.М., Кулініч О.А., Федоренко Н.М. Проблеми запровадження цифрової економіки та її вплив на розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2021. Вип. 1 (33). С. 155–165. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5040484>
7. Кінзерська Н. Роль цифрових технологій у вдосконаленні обліку та контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-56>
8. Колієсніченко А. Організаційні та інституційні питання обліку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.2.65>
9. Красевський В., Скорик О. Інституційна трансформація механізмів обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічних операцій. *Галицький економічний вісник*. 2025. № 1. С. 67–76. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.01.067
10. Кузьмін Т. Облік зовнішньоекономічної діяльності в контексті цифрової трансформації. *Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки*. 2025. № 21 (1). С. 397–404. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.397-404>
11. Лизунова О.М., Лисенко С.М., Придятько Е.М. Впровадження цифрових технологій в облік зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економічний простір*. 2025. № 199. С. 71–75. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.199.71-75>
12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 (МСБО 21) «Вплив змін валютних курсів». Міністерство фінансів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022
13. Нагірна М.Я. Особливості впливу цифровізування на розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах війни та післявоєнний період: плановий аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-28>
14. Панасюк В., Проказюк Т. Цифровізація обліку та контролю експортних операцій в умовах сучасних викликів. *Економіка та суспільство*. 2026. № 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-125>

15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
16. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
17. Прокопишин О., Лега О., Тютюнник С., Гуменюк І. Обліково-аналітичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств за її видами. *Вісник Львівського національного екологічного університету. Серія «Економіка АПК»*. 2025. № 32. С. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2025.32.055>
18. Спільник П., Забігайло В., Забігайло О. Цифрова трансформація в бухгалтерському обліку: тренди та перспективи. *Економічний аналіз*. 2024. № 2. С. 372–384. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.02.372>
19. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27 червня 2014 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

References:

1. Shurpenkova R. & Sarakhman O. (2022). Development of the national system of accounting and reporting in the conditions of European integration. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 44, pp. 132–136. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-21>
2. Bardash S. V. & Hrabchuk I. L. (2021). Tsyfrovi tekhnolohii v sferi bukhgalterskoho obliku: osnovni mozhylyvosti ta ryzyky [Digital technologies in accounting: Main opportunities and risks]. *Efektivna ekonomika*, vol. 9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.18>
3. Bashlai S. & Yaremko I. (2023). Tsyfrovizatsiia ekonomiky Ukrainy v umovakh yevro-intehratsiinykh protsesiv [Digitalization of Ukraine's economy under European integration processes]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-48>
4. Brukhanskyi R. & Spilnyk I. (2020). Tsyfrovyi oblik: poniattia, vytoky ta aktualnyi dyskurs [Digital accounting: Concepts, origins and current discourse]. *Instytut bukhgalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii*, vol. 3–4, pp. 7–20. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.03.007>
5. Zasadnyi B. (2019). Perspektyvy rozvytku natsionalnoi systemy bukhgalterskoho obliku v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Prospects for the development of the national accounting system under European integration processes]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 20. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1178>
6. Ilchenko M. O., Zaretska L. M., Kulinich O. A. & Fedorenko N. M. (2021). Problemy zaprovadzhennia tsyfrovoy ekonomiky ta yii vplyv na rozvytok zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy [Problems of digital economy implementation and its impact on the development of foreign economic activity of Ukrainian enterprises]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, vol. 1(33), pp. 155–165. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5040484>
7. Kinzerska N. (2024). Rol tsyfrovyykh tekhnolohii u vdoshkonalenni obliku ta kontroliu zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv torhivli [The role of digital technologies in improving accounting and control of foreign economic activity of trade enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-56>
8. Koliiesnichenko A. (2020). Orhanizatsiini ta instytutsiini pytannia obliku zovnishnoekonomichnoi diialnosti subiektiv hospodariuvannia [Organizational and institutional issues of accounting for foreign economic activity of business entities]. *Efektivna ekonomika*, vol. 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.2.65>
9. Kraievskyi V. & Skoryk O. (2025). Instytutsiina transformatsiia mekhanizmv oblikovo-analitychnoho zabezpechennia zovnishnoekonomichnykh operatsii [Institutional transformation of accounting and analytical support mechanisms for foreign economic operations]. *Halyskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 1, pp. 67–76. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.01.067
10. Kuzmin T. (2025). Oblik zovnishnoekonomichnoi diialnosti v konteksti tsyfrovoy transformatsii [Accounting for foreign economic activity in the context of digital transformation]. *Aktualni problemy rozvytku rehionalnoi ekonomiky*, vol. 21(1), pp. 397–404. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.397-404>
11. Lyzunova O. M., Lysenko S. M. & Prydatko E. M. (2025). Vprovadzhennia tsyfrovyykh tekhnolohii v obliku zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva [Implementation of digital technologies in accounting for foreign economic activity of enterprises]. *Ekonomichnyi prostir*, vol. 199, pp. 71–75. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.199.71-75>

12. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (n.d.). *Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 21 (MSBO 21) "Vplyv zmin valiutnykh kursiv"* [International Accounting Standard 21 (IAS 21) "The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates"]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022
13. Nahirna M. Ya. (2023). Osoblyvosti vplyvu tsyfrovizuvannia na rozvytok zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv v umovakh viiny ta pisliavoiennyi period: planovyi aspekt [Features of the impact of digitalization on the development of foreign economic activity of enterprises during the war and the post-war period: Planning aspect]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-28>
14. Panasiuk V. & Prokaziuk T. (2026). Tsyfrovizatsiia obliku ta kontroliu eksportnykh operatsii v umovakh suchasnykh vyklykiv [Digitalization of accounting and control of export operations under contemporary challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-125>
15. Verkhovna Rada Ukrainy. (1999). *Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 1999 roku № 996-XIV* [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine: Law of Ukraine No. 996-XIV of July 16, 1999]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
16. Verkhovna Rada Ukrainy. (1991). *Pro zovnishnoekonomichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 16 kvitnia 1991 roku № 959-XII* [On Foreign Economic Activity: Law of Ukraine No. 959-XII of April 16, 1991]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
17. Prokopyshyn O., Leha O., Tiutiunnyk S. & Humeniuk I. (2025). Oblikovo-analitychne zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti ukraïnskykh pidpriemstv za yii vydamy [Accounting and analytical support for foreign economic activity of Ukrainian enterprises by types]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ekolohichnoho universytetu. Seriia "Ekonomika APK"*, vol. 32, pp. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2025.32.055>
18. Spilnyk P., Zabiailo V. & Zabiailo O. (2024). Tsyfrova transformatsiia v bukhhalterskomu obliku: trendy ta perspektyvy [Digital transformation in accounting: Trends and prospects]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 2, pp. 372–384. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.02.372>
19. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikh derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony* [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

Дата надходження статті: 28.06.2026

Дата прийняття статті до публікації: 27.07.2026

Дата публікації статті: 29.09.2026